

Заповіти

Що чекало на Фредову після фінальної сцени «Оповіді Служниці» — свобода, в'язниця чи смерть? Ми не мали змоги дізнатися. Дотепер. Із «Заповітами» наше очікування завершується.

Через 15 років після тих подій авторка розповідає історію вибуховими заповітами трьох жінок Гілеаду.

У блискучому продовженні «Оповіді служниці» легендарна Марґарет Етвуд відповідає на питання, які десятиліттями хвилювали читачів.

Північна Америка, 15 років потому. Республіка Гілеад утримує свою владу. Але жорстокий і ниций режим гниє зсередини. Усі гасла про чистоту і служіння виявилися брудною брехнею. Лідія — літня жінка, що пройшла тернистий шлях: від поважної судді у справах сім'ї у старому Гілеаді через в'язницю й участь у розправах над невинними до найвищого становища у панівній верхівці. Лідія прагне знищити режим, що зруйнував її життя. І в неї є чимало доказів його злочинності. Вона планує таємно переправити ці докази до Канади. Їй мають допомогти двоє дівчат: Агнес із Гілеаду, яка дізнається приголомшливу правду про свою справжню матір-Служницю, і Джейд, шістнадцятирічна мешканка Торонто, яка виявилася тією самою Крихіткою Ніколь, про яку розповідали дітям у школі. Три жінки, що наважилися постати на боротьбу з жорстоким облудним режимом. Чи вдасться їм здолати монстра?

МАРґАРЕТ ЕТВУД

ЗАПОВІТІ

MARGARET ATWOOD
THE TESTAMENTS

A NOVEL

МАРґАРЕТ ЕТВУД
ЗАПОВІТИ

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2020 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2020

ISBN 978-617-12-7965-0 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Друкується за виданням:
Atwood M. The Testaments / Margaret Atwood. — New York :
Nan A. Talese/Doubleday, 2019. — 432 p.
Переклад з англійської Олени Оксеніч

Етвуд М.
Е88 Заповіти : роман / Маргарет Етвуд ; пер. з англ. О. Оксеніч. — Харків : Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 352 с.

ISBN 978-617-12-7667-3

ISBN 978-0-385-54378-1 (англ.)

Жорстокий і нищий режим республіки Гілеад гниє зсередини. Усі гасла про чистоту і служіння виявилися брудною брехнею. Лідія — літня жінка, що пройшла тернистий шлях: від поважної судді у справах сім'ї у старому Гілеаді через в'язницю й участь у розправах над невинними до найвищого становища у панівній верхівці. Лідія прагне знищити режим, що зруйнував її життя. І в неї є чимало доказів його злочинності. Вона планує таємно переправити ці докази до Канади. Їй мають допомогти двоє дівчат: Агнес із Гілеаду, яка дізнається приголомшливу правду про свою справжню матір-Служницю, і Джейд, шістнадцятирічна мешканка Торонто, яка виявилася тією самою Крихіткою Ніколь, про яку розповідали дітям у школі. Три жінки, що наважилися постати на боротьбу з жорстоким облудним режимом. Чи вдасться їм здолати монстра?

УДК 821(71)

© O.W. Toad, Ltd, 2019

Jacket illustration © Noma Bar / Dutch Uncle

Jacket design © Suzanne Dean

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2020

Кожна жінка мусить керуватися тими самими мотивами, що й інші, інакше вона — чудовисько.

Джордж Еліот, «Деніел Деронда»

Зазираючи в обличчя одне одному, ми дивимося не просто на ненависні лиця, ми дивимося у дзеркала... Хіба ви не впізнаєте в нас себе?

Оберштурмбанфюрер Лісс старому більшовикові Мостовському. Василій Гроссман, «Життя та доля»

Свобода — це важка ноша, складне випробування для людського духу. Це не дарунок, а вибір, який майже ніколи не буває простим і очевидним.

Урсула К. Ле Гуїн, «Гробниці Атуану»

I. СТАТУЯ

Рукопис з Ардуа-холу

1

Лише мертвим дозволені пам'ятники, проте мені його звели ще за життя. Я вже скам'яніла.

Ця статуя стала жестом подяки за мої численні досягнення — саме так стверджувала грамота, зачитана вголос Тіткою Відалою. Вона отримала це завдання згори й аж ніяк не тішилася тим. Закликавши на допомогу всю свою скромність, я їй подякувала, а тоді потягнула за мотузку, прикріплену до полотна, що огортало мене, — воно хвилиною впало на землю. У нас, в Ардуа-холі, не вибухають оплесками, але хтось потай аплодував. Я схилила голову на знак вдячності.

Моя статуя нереалістична, як це завжди буває: я вийшла молодша, стрункіша, давно вже не була в такій добрій формі. Виструнчилася, розправивши плечі, вуста застигли у жорсткій, та все ж доброзичливій усмішці. Очі пильно вдивляються у якийсь осяйний орієнтир, що символізує мій ідеалізм, неухильну відданість обов'язку, рішучість, готовність рухатись уперед, не зважаючи на перешкоди. Не те щоб моїй статуї було видно щось у небі за похмурим скупченням дерев і кущів біля стежки, що біжить перед Ардуа-холом. Нам, Тіткам, не годиться бути надто самовпевненими навіть у кам'яній подобі.

Мою ліву руку стискає дівчинка років семи-восьми, дивиться на мене довірливими очима. Правиця ж лежить на голові жінки, яка зіщулилася біля мене: її голова покрита, очі звернені вгору, в обличчі читається чи то малодушність, а чи вдячність — це Служниця. А за спиною одна з моїх Перлових Дів, готова вирушити у місіонерську подорож. На поясі в мене шокер. Зброя нагадує мені про власні помилки: якби ж я діяла ефективніше, вона була б не потрібна. Вистачило б і переконливого голосу.

Скульптурна група не дуже вдала — надто захаращена. Варто було б надати мені більшої виразності. Але принаймні я схожа на людину при

своєму розумі. Могло б бути гірше, бо ж літня скульпторка, нині покійна, щира вірянка, мала схильність наділяти своїх моделей виряченими очима, що символізували ревність і побожність. Бюст Тітки Гелени в її виконанні демонструє всі ознаки сказу, бюст Тітки Відали — гіпертиреозу, а Тітка Елізабет, схоже, от-от вибухне.

На відкритті монумента скульпторка нервувала. Чи достатньо вона полестила мені своєю роботою? Чи я її схвалю? Чи буде помітно, що я схвалюю? Я трохи розважилася, міркуючи, чи не насупитися, коли полотно впаде, але потім передумала — усе ж я не позбавлена здатності до співчуття. «Дуже реалістично», — промовила я натомість.

То було дев'ять років тому. Відтоді моя статуя чимало витерпіла: мене декорували голуби, у вологих тріщинах оселився мох. Шанувальники заповзялися залишати біля моїх ніг приношення: яйця для родючості, апельсини як символ вагітності, круасани як натяк на місяць. Хлібні вироби я ігнорую — вони зазвичай розмокають під дощем, а от апельсини забираю. Вони так освіжають...

Я пишу ці слова у своєму кабінеті в бібліотеці Ардуа-холу — одній із нечисленних бібліотек, що вистояли після того, як нашим краєм прокотилася низка сповнених ентузіазму обрядів книгоспалення. Треба було стерти зіпсуті, заплямовані кров'ю відбитки минулого, аби морально чисте покоління, що неодмінно мусило прийти, отримало чистий простір. Такою була теорія.

Утім поміж тих кривавих відбитків є й наші, і їх так просто не стерти. За роки я поховала чимало кісток; нині ж маю намір знову їх відкопати, нехай лише для того, аби напутити тебе, моя невідома читачко. Якщо ти це читаєш, то мій рукопис принаймні вцілів. Хоча це, мабуть, самі фантазії: напевно, я ніколи не матиму читачів. Напевно, говоритиму лише до стіни в різних сенсах цього слова.

Годі на сьогодні писанини. Рука болить, спина ниє, і на мене чекає вечірнє горня гарячого молока. Цю нудну писанину я сховаю подалі від камер спостереження — я знаю, де вони розташовані, відколи сама їх поставила. Та, попри ці перестороги, я розумію, який це ризик: писання може бути небезпечним. Які зради, які зречення можуть чекати на мене? У стінах Ардуа-холу є кілька людей, які залюбки прибрали б до рук ці сторінки.

«Зачекайте, — мовчки раджу я їм. — Буде ще гірше».

II. ШЛЯХЕТНА КВІТКА

Розшифрування показань свідка 369А

2

Ви просили розповісти, як мені було зростати у Гілеаді. Кажете, це буде корисно, а я ж хочу бути корисною. Певно, ви сподіваєтеся почути самі жахіття, але насправді в Гілеаді багатьох дітей любили й плекали так само, як будь-де, і багато дорослих були добрими, хоча й припускалися помилок так само, як будь-де.

Сподіваюся, ви не забуватимете, що всі ми схильні до ностальгії за теплом, яке відчували в дитинстві, хай якими химерними здаються іншим його обставини. Я згодна з вами: Гілеад мусить зникнути — надто багато в ньому несправедливості, надто багато фальші, надто багато того, що суперечить Божим намірам, — але дозвольте мені оплакати те добре, що буде втрачене разом з ним.

У нашій школі рожевий колір призначався для весни й літа, сливовий — для осені й зими, білий — для особливих нагод, як-от неділя чи свято. Руки закриті, волосся сховане, спідниця доходить до колін, коли тобі менше п'яти років, і на два дюйми вища від кісточки, коли більше, бо ж чоловічі жадання — жахлива річ і їх слід стримувати. Погляди чоловіків повсякчас блукають тут і там, наче прожектори, наче очі тигрів. Їх треба оберігати від нашої сліпучої сили й принадності наших ніг — струнких, худих чи повних, наших рук — витончених, м'язистих чи слабких, нашої шкіри — персикової чи вугруватої, наших сьйливих, м'яких кучерів, грубих, неслухняних пасом чи тонких кісок — байдуже. Які б не були наші риси та форми, ми мимоволі є тенетами і спокусами, невинними й неосудними причинами того, що чоловіки п'яніють від хоті через саму нашу природу, тож хитаються, затинаються й падають через край («Край чого? — питали ми себе. — Це щось схоже на скелю?») — і летять сторчголов у полум'я, наче кульки з палаючої сірки, які жбурляє лютою рукою Бог. Ми заручниці

неоціненого скарбу, що невидимо живе всередині нас; ми шляхетні квіти, які слід тримати у теплих, інакше на нас налетять, обірвуть пелюстки, заберуть наш скарб, і тоді нас розтопчуть і пошматують ненажерливі чоловіки, що можуть чигати за будь-яким рогом там, у великому світі, сповненому гострих кутів і гріхів.

Саме таке розповідала нам у школі вічно застуджена й шмарклява Тітка Відала, поки ми ниділи над вишиванням серветок, картин і накидок для ослінчиків (найулюбленішими мотивами були квіти у вазі та фрукти у мисці). Однак Тітка Есті, наша улюблена вчителька, казала, що Тітка Відала передає куті меду і нічого лякати нас до божевілля, бо ж це може погано вплинути на наше щастя у майбутньому шлюбі.

— Дівчатка, не всі чоловіки такі, — заспокоювала вона нас. — Кращі з них мають сильний характер. Дехто вміє триматися гідно. А як повиходите заміж, побачите — усе це зовсім інакше, і буде зовсім не страшно.

Не те щоб вона щось про це знала, бо ж Тітки заміж не виходили, їм не дозволяли. Саме тому в них були книжки і письмо.

— Коли прийде час, ми з вашими батьками мудро обиратимемо вам чоловіків, — говорила Тітка Есті. — Тож не бійтеся. Вчіться і довіряйте старшим, вони зроблять усе якнайкраще, і все відбудуватиметься як слід. Я молитимуся за це.

Та, попри ямочки й приязну усмішку Тітки Есті, ми радше схилилися до версії Тітки Відали. Мені снилися кошмари: скло теплиці розбивалося на друзки, далі було роздирання, шматування, топтання копитами, і по землі розліталося шмаття — те, що доти було мною, — рожеве, біле й сливове. Мене жахала сама думка про дорослішання — про те, щоби бути достатньо дорослою для шлюбу. У мудрий вибір Тіток не вірилося: я боялася, що зрештою мене віддадуть за охопленого хіття покидька.

Рожеві, білі й сливові сукні були обов'язкові для нас, особливих дівчат. Звичайні дівчата з Еконородин носили повсякчас однаковий одяг у гидкі кольорові смужки та сірі накидки, як у їхніх матерів. Вони навіть не вчилися вишивати хрестиком чи плести гачком — хіба що шити, робити квітки з паперу і всяке таке. Вони не були призначені для

шлюбу з кращими чоловіками, Синами Якова та іншими Командорами чи їхніми синами — не те, що ми. Хоча деякі з них могли цього досягти, як дійдуть віку, якщо виявляться досить гарненькими.

Про це ніхто не говорив. Ми не мали вихвалитися своєю привабливістю, це було нескромно, так само як і помічати красу інших. Хоча ми, дівчата, знали правду: краще бути вродливою, ніж потворною. Навіть Тітки приділяли гарненьким більше уваги. Але якщо ти вже обрана, це не так уже й важливо.

Я не була зизоока, як Гульда, не супилася вічно, як Шунаміт, і брови мала не ледь помітні, як у Беки, але була незавершена. Обличчя моє було схоже на печиво з очима-родзинками й зубами з гарбузового насіння, яке готувала для мене Зілла, моя улюблена Марфа. Утім, хай і не надто вродлива, я була дуже-дуже обрана. Не лише для того, щоб стати дружиною Командора — насамперед я була обрана Табітою, моєю матір'ю.

Ось що Табіта часто мені розповідала:

— Я пішла прогулятися до лісу й надібрала зачарований замок. У ньому було замкнено багато дівчаток, у них не було матерів, і злі відьми наклали на них свої чари. Я мала чарівну каблучку, яка відчинила двері замку, але врятувати могла лише одну дівчинку. Тож я роздивилася всіх гарненько, а тоді з усього натовпу обрала тебе.

— А що було з іншими? — питала тоді я. — З іншими дівчатками?

— Їх урятували інші матері, — відповідала вона.

— Вони теж мали чарівні каблучки?

— Авжеж, люба моя. Щоб стати матір'ю, обов'язково мусиш мати чарівну каблучку.

— А де та каблучка? — запитувала я. — Де вона зараз?

— Тут, у мене, — відповідала Табіта, показуючи на середній палець на лівій руці, який вона називала «сердечним». — Та моя каблучка могла виконати лише одне бажання, і я використала його на тебе. Тож зараз це звичайна, буденна материнська прикраса.

Тут мені дозволялося приміряти каблучку — золоту, з трьома діамантами: великим і двома маленькими обабіч. З вигляду було схоже, що вона й справді могла колись бути чарівною.

— То ти підняла мене і понесла? — запитувала я. — Геть із лісу?

Я знала цю історію напам'ять, але мені подобалося знову й знову слухати її.

— Ні, люба моя, ти тоді вже була надто велика. Якби я тебе понесла, то почала б кашляти, і відьми нас почули б. — Я знала, що все так і було, бо вона й справді часто кашляла. — Тож я взяла тебе за руку, ми тихенько вийшли із замку, так, щоб відьми не чули. Обидві шепотіли: «Тсс, тсс...» — Тут вона підносила пальця до вуст, і я повторювала за нею, з насолодою промовляючи те «Тсс, тсс...». — А тоді ми дуже швидко побігли через ліс, подалі від злих відьом, бо одна з них таки помітила, як ми виходимо. Ми бігли, бігли, потім сховалися у дуплі дерева. Це було дуже небезпечно!

Я справді невиразно пригадувала, як бігла через ліс і хтось тримав мене за руку. Чи ховалася я в дуплі? Здавалося, що десь таки ховалася. То, може, все це й було правдою.

— А тоді що сталося?

— А тоді я привела тебе до цього чудового будинку. Хіба ж ти тут не щаслива? Ми тебе так плекаємо, всі ми! Правда ж, нам обом пощастило, що я тоді обрала тебе?

Я пригорталася до неї, притулялася головою до її худого тіла, відчуваючи горбочки ребер. Вона обіймала мене, я притискала вухом до її грудей і чула, як калатає всередині серце — здавалося, воно билосся все швидше, наче вона із хвилюванням чекала на мою відповідь. Я знала, що відповідь ця має владу — я могла зробити так, щоб вона усміхнулася або ж ні.

Що я могла сказати, окрім «так» і «так»? Так, я була щаслива. Так, мені поталанило. І це була щира правда.

3

Скільки мені тоді було? Років шість або сім. Мені нізвідки це знати, бо я не пам'ятаю себе доти.

Я дуже любила Табіту. Вона була гарна, хоч і дуже худа, і годинами бавилася зі мною. У нас був ляльковий будиночок, дуже схожий, власне, на наш будинок: з вітальнею, їдальнею і великою кухнею для Марф, з батьківським кабінетом, де були письмовий стіл та книжкові

полиці. Всі маленькі книжечки на полицях були порожні. Якось я спитала, чому всередині нічого немає — чомусь відчувалося, що на сторінках мають бути якісь позначки. Мати відповіла, що книжки — це прикраси, як вази з квітами.

Скільки ж їй довелося брехати задля мого добра! Щоб захистити мене! Але їй це вдавалося, вона була дуже винахідлива.

На другому поверсі будиночка були чудові великі спальні із завісками, шпалерами й картинами (гарні картини — фрукти й квіти), на третьому — менші спальні, а ще п'ять ванних кімнат на весь будинок, хоча одна з них була дамською вбиральнею (Чому вона так називалася? Що в ній було особливого?), і погріб для харчів.

У нас були всі потрібні ляльки — мати у блакитній сукні Дружини Командора, маленька дівчинка з трьома сукнями (рожевою, білою й сливовою, як у мене), три Марфи у блякло-зеленому й фартухах, Хранитель Віри в кептарі, аби водити авто й косити газон, двоє Янголів на вході з мініатюрною пластиковою зброєю, щоб ніхто не зміг увійти і зашкодити нам, і лялька-батько у випрасуваному однострої Командора. Говорив він мало, але багато ходив туди-сюди, сидів у голові обіднього столу, Марфи приносили йому всілякі наїдки на тацях, а тоді він ішов до свого кабінету й зачинявся там.

У цьому лялька-Командор був точнісінько такий, як мій батько, Командор Кайл: він усміхався мені, питав, чи я була чемна, а тоді зникав. Тільки от чим зайнятий у своєму кабінеті ляльковий Командор, я бачила: він сидів за столом над своїм Компумовом і стосом паперів. А от що робив мій справжній батько, я знати не могла: мені заборонено було до нього заходити.

Говорили, що він займається дуже важливими справами, як усі чоловіки, і справи ці занадто серйозні, аби дозволити жінкам втручатися, бо жінки мають менший мозок, нездатний на великі думки, якщо вірити Тітці Відалі, котра викладала нам релігію. «Це все одно, що намагатися навчити кицьку плести гачком», — так казала Тітка Есті, яка викладала рукоділля, і ми сміялися, бо ж це така маячня! У кішки навіть пальців немає!

Отже, чоловіки мали в головах щось подібне на пальці, такі пальці, яких не було у дівчат. Тітка Відала казала, що це все пояснює і запитань у нас бути не може. Її вуста міцно стулялися, зачиняли інші

можливі слова. Я знала, що інші слова мають бути, бо ж навіть із тією кицькою щось було не так. Кицьки не хочуть плести гачком. І ми не були кицьками.

Заборонене відкрите для уяви. Тітка Відала говорила, що саме тому Єва з'їла яблуко пізнання — надто багату мала уяву. Тож є такі речі, яких краще не знати. Інакше тобі пелюстки пообривають.

У наборі до лялькового будиночка була лялька Служниці у червоній сукні, з чималим черевом і білим капелюшком, що ховав обличчя, хоча мати казала, що нам у домі Служниця не потрібна, бо ми вже маємо мене — не годиться бути жадібними і хотіти отримати ще одну дівчинку. Тому ми загорнули Служницю у шовковий папір, і Табіта сказала, що згодом я можу подарувати її якійсь іншій дівчинці, в якій немає такого чудового будиночка, і вона зрадіє цій ляльці.

Я була задоволена тим, що Служниця повернулася до коробки, бо справжні Служниці мене лякали. Ми проминали їх під час шкільних прогулянок, коли крокували вулицями, вишикувавшись по двоє у довгу лінію, з кожного краю якої йшла Тітка. Так ми ходили до церкви або ж до парку, де можна було грати у командні ігри або спостерігати за качками на ставку. Пізніше нам буде дозволено відвідувати Спасіння та Молитвосвята у своїх білих сукенках із серпанками, щоб подивитися, як людей вішають чи одружують, але Тітка Есті говорила, що для цього ми ще не дозріли.

В одному з парків були гойдалки, але ми й мріяти не могли про таку розкіш, бо ж спідницю може підняти вітром і хтось може під неї зазирнути. Тож тільки хлопці мали змогу скуштувати цієї свободи, тільки вони могли злітати й падати, тільки вони могли піднятися в повітря.

Я досі ніколи не бувала на гойдалці. Це одна з моїх мрій.

Крокуючи вулицею, ми бачили Служниць, які ходили по двоє зі своїми кошиками для покупок. Вони на нас не дивилися, чи дивилися зрідка, чи крадькома, і ми не повинні були дивитися, бо Тітка Есті казала, що витріщатися на них нечемно, так само як на калік чи взагалі на тих, хто чимось відрізняється від нас. Розпитувати про них теж не дозволялося.

— Ви все про все це дізнаєтесь, як підростете, — обіцяла Тітка Відала.

Усе це. Служниці були частиною всього цього. Тож це щось погане, щось шкідливе чи пошкоджене, хоча, може, це одне й те саме. Невже Служниці колись були такими, як ми — білими, рожевими, сливовими? Невже вони були необачними, показували якісь свої принадні частини?

Наразі цього не було видно. Не було видно навіть їхніх облич через ті їхні білі капелюхи. Вони всі здавалися однаковими.

У нашому ляльковому будиночку була лялька Тітки, хоча їй не було місця в домі — вона мала б бути у школі чи в Ардуа-холі, де, як говорили, жили всі Тітки. Коли я бавилася з будиночком сама, то зазвичай зачиняла ляльку-Тітку в підвалі, що було не дуже добре з мого боку. Вона гатила й гатила по дверях, верещала: «Випустіть мене!» — але лялька-дівчинка і лялька-Марфа, яка їй допомагала, не звертали на Тітку уваги, а часом навіть реготали з неї.

Розповідаючи про ці жорстокі вчинки, я не пишаюся собою, хоч і була жорстока всього лише до ляльки. Прикро зізнаватися, та мені так і не вдалося цілковито приборкати мстивий бік своєї натури. Але в таких випадках краще детально розповідати про свої погані вчинки, так само як і про всі інші дії. Інакше ніхто не зрозуміє, чому ти приймаєш саме такі рішення.

Табіта вчила мене бути чесною із собою — це дещо іронічно, зважаючи на те, як вона мені брехала. Хоча, по правді, вона, напевно, була чесна там, де йшлося про неї саму. Вона намагалася — я в це вірю — бути доброю людиною настільки, наскільки могла за тих умов.

Щовечора, розповівши казку, вона вклала мене спати разом з моєю улюбленою іграшкою (то був кит, бо ж Бог створив китів, аби вони бавилися у морі, а отже, з китом цілком можна було бавитися), і ми молилися.

Це була молитовна пісенька, яку ми співали разом:

Коли спати я лягаю,
Бога про таке прохаю:
Якщо до зорі помру,
Душу хай візьме мою.

Янголи в моїй кімнаті
До молитви стати раді:
Двоє мене стережуть,
Двоє душу заберуть.

Табіта мала прегарний голос, схожий на звук срібної флейти. Іноді, засинаючи, я майже чую її спів.

Дещо в цій пісеньці мене непокоїло. По-перше, янголи. Я знала, що це мали бути істоти в білих нічних сорочках, з пір'ям, але уявляла їх іншими. Для мене то були наші Янголи — чоловіки в чорних одностроях, із нашитими крилами з тканини та зі зброєю. Мені не подобалося думати про те, що, поки я сплю, у моїй кімнаті стоять ці Янголи, вони ж бо були чоловіками. Що, як у мене з-під ковдри щось визиратиме? Наприклад, ступня. Хіба від цього в них не спалахне хіть? Якщо так, то від цього нікуди не дітися. Тож думка про Янголів була невтішна.

До того ж не дуже тішила й молитва про те, щоби померти уві сні. Я не думала, що це може статися, але раптом? І якою була моя душа — та, яку заберуть янголи? Табіта казала, що це дух, який не помирає разом із тілом, і це мало мене підбадьорити.

Але на що вона була схожа — моя душа? Я уявляла її подібною до себе, тільки маленькою, не більшою за ляльку-дівчинку з лялькового будиночка. Вона була всередині мене, тож, може, це і був той неоціненний скарб, який Тітка Відала наказувала так ретельно охороняти. «Загубиш свою душу», — говорила вона сякаючись, а тоді ця душа мала перекинутися через край і полетіти вниз у нескінченному падінні, спалахуючи вогнем, як і ті хтиві чоловіки. Цього дуже хотілося уникнути.

4

На початку наступного періоду, який я описуватиму, мені мало бути років вісім, можливо, дев'ять. Я пригадую події, але не свій вік. Важко запам'ятовувати дати, коли не маєш календаря. Але я намагатимуся розповідати якомога краще.

Мене тоді звали Агнес Джемайма. «Агнес» означає «ягня» — так казала моя мати Табіта. Вона розповідала мені віршика:

Хто, ягня, тебе створив?

Знаєш, хто тебе створив? ¹

Там було щось іще, але я забула.

Щодо Джемайми, то це ім'я з біблійної історії. Джемайма була дуже особливою дівчинкою, бо її батька Йова Господь випробовував різними невдачами, і найгіршою з них стало вбивство всіх його дітей. Усіх синів, усіх дочок убито! Щоразу, як я про це чула, мене били дрижаки. Йов мав почуватися жахливо, почувши такі новини.

Але він пройшов випробування, і Господь дав йому інших дітей — кількох синів і ще трьох дочок, — тож він знову був щасливий. І Джемайма, Єміма по-старому, була однією з цих дочок.

— Бог дав її Йову так само, як дав тебе мені, — говорила мені мати.

— Тобі теж не щастило? Поки ти мене не обрала?

— Так, не щастило, — усміхалася вона.

— То ти пройшла випробування?

— Певно, що так. Інакше я не змогла б обрати собі таку чудову донечку.

Мене тішила ця історія. Я тільки пізніше замислилася: як міг Йов дозволити Богу підсунути йому оберемок нових дітей і сподіватися, що той удаватиме, ніби мертві діти вже не мають значення?

Коли я не була у школі чи з матір'ю (а з матір'ю я бувала все рідше, бо вона все більше часу проводила нагорі, у ліжку, за тим, що Марфи називали «відпочинком»), я любила сидіти на кухні, спостерігаючи за тим, як Марфи печуть хліб, і печиво, і пиріжки, і тістечка, готують супи й печеню. Усіх Марф називали Марфами, бо такими вони були, і всі вони носили однаковий одяг, але кожна мала ще й власне ім'я. У нас були Віра, Роза та Зілла — ми мали аж трьох Марф, бо мій батько був дуже поважною людиною. Моєю улюбленицею була Зілла, бо мала дуже ніжний голос, тимчасом як у Віри голос був хрипкий, а Роза дивилася надто вже сердито. Але то не її провина — таке вже в неї було обличчя. Вона була й старша за двох інших.

«Можна я буду допомагати?» — питалася я у Марф. Вони давали мені шматочки тіста побавитися, я ліпила з нього чоловічка, і він пікся у печі разом з тим, що тоді готувалося. Я завжди робила з тіста чоловіків, жінок — ніколи, бо ж після випікання я їх з'їдала з відчуттям, що тепер маю таємну владу над чоловіками. Тоді мені вже ставало зрозуміло, що, крім пожадань, які, за словами Тітки Відали, я у них збуджувала, іншої влади над чоловіками в мене бути не може.

— Можна я теж робитиму хліб від початку? — спитала я якось, коли Зілла діставала миску для інгредієнтів. Я дуже часто спостерігала за ними, тож була впевнена, що знаю, як це робиться.

— Не треба тобі цим перейматися, — відповіла мені Роза, суплячись іще більше, ніж завжди.

— Чому? — поцікавилася я.

Віра хрипко зареготала.

— Усе це за тебе робитимуть Марфи, — мовила вона, — коли тобі знайдуть доброго, гладкого чоловіка.

— Він не буде гладким.

Мені не хотілося мати за чоловіка товстуна.

— Авжеж, ні. То просто вислів такий, — сказала Зілла.

— Покупки робити теж не доведеться, — додала Роза. — Це робитиме твоя Марфа. Чи Служниця, якщо в ній буде потреба.

— Може, й не буде, — завважила Віра. — Зважаючи на те, хто її мати...

— Не кажи цього, — застерегла Зілла.

— Чого? — спитала я. — Що з моєю матір'ю?

Я знала, що існує якась таємниця, пов'язана з моєю матір'ю. Це вчувалося з того, як вони промовляли слово «відпочинок»... і це мене лякало.

— Просто твоя мати змогла народити дитинку, — заспокійливо сказала Зілла, — то й ти теж зможеш. Ти б хотіла мати дитинку, правда ж, любя?

— Так, — відповіла я. — А от чоловіка не хочу, вони всі бридкі.

Троє жінок засміялися.

— Не всі, — сказала Зілла. — Твій батько теж чоловік.

На це я відповіді не мала.

— Вони обов'язково оберуть доброго, — мовила Роза. — Не якогось стариганя.

— Мають зважати на власну гідність, — сказала Віра. — Статус тобі не знизять, це точно.

Мені не хотілося більше думати про чоловіків.

— А що, як мені цього хочеться? — сказала я. — Пекти хліб...

Я почувалася скривдженою: наче вони замкнули своє коло, не пускаючи мене.

— Що, як я хочу пекти хліб сама?

— Ну, звісно ж, твої Марфи тебе пустять, — відповіла Зілла. — Ти ж будеш господинею в домі. Але вони тебе за це зневажатимуть і почуватимуться так, наче ти відібрала те, що належить їм по праву. Те, що вони знають і вміють робити. Ти ж не хочеш, аби вони так почувалися через тебе, правда, дороженька?

— Твоєму чоловікові це теж не сподобається, — додала Віра з черговим хрипким смішком. — Це псує руки. Тільки поглянь на мої!

Вона простягнула до мене долоні: пальці були вузлуваті, з грубою шкірою, короткими нігтями й задирками — зовсім не схожі на ніжні й елегантні руки моєї матері з її чарівною каблучкою.

— Груба робота шкодить рукам. Він не захоче, щоби від тебе тхнуло дріжджами.

— Чи хлоркою, — зауважила Роза. — Від прибирання.

— Йому буде більше до вподоби, якщо ти займатимешся своїм вишиванням, — сказала Віра.

— Хрестиком, — додала Роза. В її голосі вчувалася насмішка.

Вишивання не було моєю сильною стороною. Мене завжди критикували за неохайні й розхлябані стібки.

— Ненавиджу хрестики! Я хліб хочу пекти.

— Не завжди випадає робити те, що хочеться, — м'яко мовила Зілла. — Навіть тобі.

— А іноді доводиться робити те, чого терпіти не можеш, — докинула Віра. — Навіть тобі.

— Ну то й не пускайте мене! — огризнулася я. — Ви злі!

І вибігла геть із кухні.

Я плакала. Хоча мені наказували не турбувати матір, я пробралася нагору, до її кімнати. Вона лежала під своєю гарненькою білою

ковдрою із синіми квіточками. Очі були заплющені, але вона, напевно, мене почула, бо розплющила їх. Щоразу, як я її бачила, ці очі здавалися мені все більшими й блискучішими.

— Що сталося, кошенья? — запитала вона.

Я залізла до неї під ковдру, пригорнулася. Вона була така тепла...

— Це нечесно, — схлипувала я. — Я не хочу заміж! Чому я повинна це робити?

Табіта не сказала «бо це твій обов'язок», як зробила б Тітка Відала, чи «захочеш, як прийде твій час», як Тітка Есті. Вона взагалі спочатку нічого не сказала. Натомість обійняла мене й погладила по голові.

— Пригадай, як я обрала тебе, — мовила вона, — з-поміж усіх інших.

Але тоді я вже була досить дорослою, щоби зневіритися у цій історії про вибір: замкнений замок, магічна каблучка, злі відьми, втеча...

— Це просто казка, — сказала я. — Я вийшла з твого живота, як усі інші діти.

Вона не підтвердила. Взагалі нічого не сказала. Чомусь це було дуже страшно.

— Це так! Правда ж? — перепитала я. — Мені Шунаміт у школі розповідала. Про животи.

Мати обійняла мене міцніше.

— Що б там не було, — сказала вона, помовчавши, — я хочу, щоб ти завжди пам'ятала, що я дуже сильно тебе любила.

5

Ви, напевно, вже здогадалися, що я розповім вам далі. Невесела історія.

Моя мати помирала. Всі про це знали, крім мене.

Я дізналася від Шунаміт, яка називала себе моєю найкращою подругою, хоча ми не повинні були мати найкращих друзів. Тітка Есті говорила, що формувати закриті групи недобре — від цього інші дівчата почуваються відлученими, а ми всі маємо допомагати одна одній бути якомога досконалішими.

Тітка Відала якось сказала, що наявність найкращих друзів веде до перешіптувань, і змов, і таємниць, а змови й таємниці ведуть до непокори Господу, а непокора веде до бунту, а бунтівні дівчата стають бунтівними жінками, а бунтівні жінки ще гірші за бунтівних чоловіків, бо бунтівні чоловіки стають зрадниками, а от бунтівні жінки — перелюбницями.

Тоді свій мишачий голос подала Бека: «А що таке перелюбниця?» Ми всі здивувалися, бо Бека дуже рідко про щось запитувала. Її батько був не Командором, як наші батьки, а всього лиш дантистом — найкращим із дантистів, усі наші родини до нього зверталися, і саме тому Беці було дозволено навчатися в нашій школі. Але це також означало, що інші дівчата дивилися на неї зверхньо й очікували, що вона їм підкорятиметься.

Бека сиділа поряд зі мною — вона завжди сідала поряд зі мною, якщо тільки Шунаміт її не відтісняла, — і я відчувала, як вона тремтить. Я боялася, що Тітка Відала покарає її за нахабство, але будь-кому, навіть Тітці Відалі, було б непросто її в цьому звинуватити.

Шунаміт прошепотіла через мене: «Не будь така дурна!» Тітка Відала усміхнулася не ширше, ніж завжди, й відповіла, що, як усе буде добре, Беці не доведеться дізнаватися про це з власного досвіду, бо ж жінок, які стають перелюбницями, зрештою побивають камінням або ж вішають з мішком на голові. Тітка Есті зауважила, що немає причин так лякати дівчат, а тоді усміхнулася і назвала нас шляхетними квітками — невже хтось чув коли про бунтівну квітку?

Ми подивилися на неї, щосили округлюючи очі на знак нашої невинності, й закивали, показуючи, що ми з нею згодні. Тут бунтівних квіток немає!

У Шунаміт удома була лише одна Марфа, а в нас їх було три, отже, мій батько був важливіший за її батька. Тепер я розумію, що саме тому вона й хотіла бути моєю найкращою подругою. Це була присадкувата дівчинка з двома довгими товстими кісками, яким я заздрила, бо ж мої були коротші й тонші, та з чорними бровами, які робили її дорослішою

на вигляд. Вона була войовнича, але тільки за спинами Тіток, і завжди прагнула брати верх у наших суперечках. Якщо їй заперечували, вона знову повторювала свою думку, хіба що голосніше. З іншими дівчатами, особливо з Бекою, вона була груба, і мені соромно, але визнаю: я була надто слабка, щоби їй протистояти. Коли йшлося про спілкування з однолітками, я мала слабку вдачу, хоча вдома наші Марфи сказали б, що я дуже вперта.

— Твоя мати помирає, так? — прошепотіла до мене Шунаміт якимось за обідом.

— Ні, не так! — пошепки відповіла я. — У неї просто стан!

Так про це говорили Марфи: «У стані твоєї матері». Саме стан змушував її стільки відпочивати й викликав кашель. Пізніше Марфи почали носити їй до кімнати таці з їжею. Тарілки поверталися майже неторканими.

Мені дуже рідко дозволяли її відвідувати. А коли я заходила, в її кімнаті стояв напівморок. Там більше не було її запаху — легкого, солодкого, як від лілейних квіток хости у нашому садку, — радше тхнуло так, ніби туди пробрався якийсь брудний, немитий чужинець і сховався під ліжком.

Я сідала поряд із матір'ю, яка згорталася калачиком під вишитою синіми квіточками ковдрою, брала її за худу ліву руку з чарівною каблучкою і питала, коли ж закінчиться цей її стан. А вона відповідала, що молиться, аби біль минув якнайшвидше. Це мене заспокоювало, бо означало, що їй мусить стати краще. Тоді вона питала мене, чи була я чемна, чи я щаслива. Я завжди відповідала «так», вона стискала мою руку й просила помолитися разом із нею, і ми співали пісеньку про янголів у її кімнаті. Після того вона мені дякувала, і на цьому все закінчувалося.

— Вона справді помирає, — прошепотіла Шунаміт. — Отакий у неї стан — помирання!

— Це неправда! — прошепотіла я у відповідь надто голосно. — Їй уже краще. Скоро її біль мине. Вона за це молиться.

— Дівчата, — втрутилася Тітка Есті. — За обідом наші роти призначені для їжі, не можна одночасно говорити й жувати. Хіба ж нам не пощастило, що маємо таку чудову страву?

Ішлося про сандвічі з яйцем, які мені зазвичай смакували. Але тоді мене нудило від їхнього запаху.

— Я це від своєї Марфи чула, — прошепотіла Шунаміт, коли Тітка Есті відволіклася. — Їй сказала ваша Марфа. Тож це правда.

— Яка саме Марфа? — спитала я. Не могла повірити, щоб хоч якась із наших Марф була така підступна, щоб прикинутися, що моя мати помирає, — навіть насуплена Роза не могла.

— Звідки мені знати яка? Вони всі просто Марфи, — сказала Шунаміт, посмикуючи свої довгі товсті кіски.

Того дня по обіді, коли наш Хранитель привіз мене додому зі школи, я пішла до кухні. Зілла розкачувала тісто для пирога, Віра патрала курку. На плиті булькала каструля із супом: туди підуть курячі кістки, обрізки овочів. Наші Марфи поводитися з харчами дуже ощадливо, продуктів не марнували.

Роза мила посуд у великій подвійній раковині. Ми мали посудомийну машинку, але Марфи користувалися нею, тільки коли у нас відбувалися Командорські обіди, бо вона, за словами Віри, споживала забагато електрики, а через війну постачання й без того було погане. Марфи іноді називали це військовою казанка — він ніколи не закипить, поки на нього дивишся, і війна не дуже кипіла, — або ж Єзекиїлового колеса — воно ж бо постійно котиться, так нікуди й не прибуваючи, але таке вони говорили тільки поміж собою.

— Шунаміт сказала: одна з вас розповіла їхній Марфі, що моя мати помирає, — бовкнула я. — Хто це говорив? Це брехня!

Всі троє покинули свої справи, наче я змахнула чарівною паличкою й заморозила їх: Зіллу з піднятою качалкою, Віру з ножем в одній руці й довгою блідою курячою шиєю в другій, Розу з тарелем та ганчіркою. Вони презирнулися.

— Ми вважали, ти знаєш, — м'яко заговорила Зілла. — Думали, мати тобі сказала.

— Або батько, — додала Віра.

Це було безглуздо — коли він міг це зробити? Зараз він майже не бував удома, а коли навідувався, то або обідав сам у їдальні, або замикався в кабінеті, займаючись важливими справами.

— Нам дуже прикро, — мовила Роза. — Твоя мати — добра жінка.

— Взірець Дружини, — погодилася Віра. — Вона терпить свої страждання не скаржачись.

На цих словах я вже похилилася на стіл, ридаючи й затуливши долонями лице.

— Ми всі мусимо зносити нещастя, послані, аби випробувати нас, — сказала Зілла. — Мусимо зберігати надію.

Надію на що? На що лишилося сподіватися? Попереду я бачила лише пітьму, повну втрат.

Моя мати померла через дві ночі по тому, хоча до ранку я про це не знала. Злилася на неї: вона була смертельно хвора і не сказала мені... Хоча вона говорила по-своєму: молилася про те, щоб біль якнайшвидше минув, й отримала відповідь на свої молитви.

Щойно я припинила злитися, відчула, наче від мене відрізали частину — шматок серця, який наразі теж був мертвий. Я сподівалася, що янголи в кімнаті зрештою виявилися правдою, що вони наглядали за нею і забрали її душу, як у пісеньці. Намагалася уявити, як вони підносять її все вище й вище, до золотої хмари. Але так і не змогла посправжньому в це повірити.

[1](#) Поезія Вільяма Блейка у перекладі Віктора Марача. (Тут і далі прим. перекл.)

III. ГІМН

Рукопис з Ардуа-холу

6

Вчора ввечері, готуючись до сну, я розпустила волосся — те, що від нього лишилося. В одній із підбадьорливих проповідей до Тіток кілька років тому я наставляла їх проти марнославства, яке пробирається в душу, попри наш опір. «Волосся не головне у житті», — сказала я тоді й лише наполовину пожартувала. Це правда, але так само правда й те, що волосся — це життя. Це полум'я свічки тіла; коли воно виснажується, тіло зсихається, тане. Колись його можна було закрутити в гульку, коли гульки були модні, чи в пучок — за часів панування пучків. Але зараз моє волосся нагадує наші обіди тут, в Ардуа-холі, — коротке й жалюгідне. Полум'я мого життя згасає повільніше, ніж багато кому в моєму оточенні хотілося б, але й швидше, ніж вони усвідомлюють.

Я роздивлялася своє відображення. Винахідник дзеркала не зробив нам послуги — ми мусили бути щасливішими до того, як дізналися, який маємо вигляд. Та я кажу собі, що могло б бути гірше, позаяк моє обличчя не видає слабкості. Воно зберігає текстуру шкіри, характерну бородавку на підборідді, знайоме різблення ліній. Я ніколи не була легковажно гарненькою, але вродливою колись була. Більше про мене цього не скажеш. Найкраще годитиметься слово «солідна».

Яким буде мій кінець? Мені цікаво. Чи доживу я до занедбаної старості, потроху костеніючи? Чи перетворюся на власну почесну статую? Чи ж занепаду разом із режимом, і мою кам'яну подобу, так само як і мене саму, потягнуть геть, а тоді продадуть як цікавинку, прикрасу для газону, предмет жахливого кітччу?

Чи я піду під суд як чудовисько, а тоді буду розстріляна й повішена на ліхтарі всім на позір? Чи натовп розірве мене на шмаття, а мою голову настромлять на палю й понесуть вулицями задля потіхи? Я викликаю достатню лють для цього.

Нині я ще маю певний вибір. Не в тому, помирати чи ні, а в тому, коли і як це станеться. Хіба ж це не певна свобода?

О, а ще — кого забрати із собою. Я вже склала список.

Я чудово розумію, що ти мусиш засуджувати мене, читачко моя. У цьому випадку моя репутація випередила мене, і ти вже розшифрувала, хто я чи ким була.

Нині, у мій час, я легенда, жива, але більше ніж жива, мертва, але більше ніж мертва. Я голова у рамці, що красується на стінах класних кімнат для дівчат, яких піднесли настільки, що дозволили їм мати класні кімнати; голова із суворою усмішкою, з мовчазним докором. Я бабай, яким Марфи лякають маленьких дітей («Якщо не будеш чемний, Тітка Лідія прийде і забере тебе!»). Також я взірець досконалої моралі, який годиться наслідувати («Чого б від тебе чекала Тітка Лідія?»), суддя й арбітр туманної уявної інквізиції («Що на це сказала б Тітка Лідія?»).

Я роздулася від влади — це правда, але й стала через неї туманністю — безформною, мінливою. Я усюди й ніде, я відкидаю тривожну тінь навіть в уяві Командорів. Як мені повернути собі себе? Як зменшитися до нормального розміру, розміру звичайної жінки?

Але, можливо, вже надто пізно. Ти робиш перший крок, щоб урятуватися від наслідків, тоді другий... У наш час є лише два напрямки — вгору або сторчголов униз.

Сьогодні перша повня після 21 березня. По всьому світу ріжуть та їдять ягнят, споживають яскраві великодні яйця, пов'язані з неолітичними богинями плодючості, яких усі вирішили забути.

Тут, в Ардуа-холі, м'яса ягнят не вживають, але яйця залишили. Я даю особливий дозвіл їх пофарбувати в ніжно-рожевий та ніжно-блакитний кольори. Ти не уявляєш, як це тішить Тіток та Претенденток, що збираються у Трапезній до вечері! Харчування в нас одноманітне, і будь-який відступ від звичного меню радо вітається, навіть якщо це всього лише варіації в кольорі.

Після того як внесли миски з яйцями пастельних кольорів і всі ними помилувалися, але до того, як почався наш скромний бенкет, я прочитала звичну молитву: «Благослови цю поживу нам на користь і

вбережи нас на Шляху. Хай відкриє Господь», — а тоді особливу молитву весняного рівнодення:

Як рік розпускається навесні, нехай розкриються і наші серця. Благослови наших дочок, благослови наших Дружин, благослови Тіток та Претенденток, благослови наших Перлових Дів у їхніх місіях за кордоном; і нехай Милість Батьківська проллється на наших занепалих сестер-Служниць і спокутує їхні провини через пожертву тіл та їхню працю згідно з Його волею.

І благослови Крихітку Ніколь, викрадену підступною матір'ю-Служницею і сховану безбожниками у Канаді. Благослови всіх невинних, приречених зростати поміж грішників, що їх вона уособлює. Наші думки й молитви з ними повсякчас. Нехай Крихітка Ніколь повернеться до нас, молимо Милість Божу повернути її.

Per Ardua Cum Estrus, амінь.

Тішуся з того, що змогла укласти такий неоднозначний девіз. *Ardua* — це «негаразди» чи «жіноча репродуктивна праця»? *Estrus* — це про гормони чи про язичницькі весняні ритуали? Мешканки *Ардуа-холу* не знають і не хочуть цього знати. Вони повторюють потрібні слова в потрібному порядку, і це дає їм відчуття безпеки.

А ще Крихітка Ніколь. Поки я молилася за її повернення, всі погляди були прикуті до її портрета на стіні за моєю спиною. Така ця Крихітка Ніколь корисна: підганяє вірян, надихає на ненависть до наших ворогів, нагадує про можливість зради у самому Гілеаді та про хитрість і підступність Служниць, яким не можна довіряти. І на цьому її користь не закінчується: у моїх руках, хай лиш вона в них опиниться, на Крихітку Ніколь чекає блискуче майбутнє.

Ось про що я думала під час завершального гімну, який співало гармонійне тріо наших Претенденток. Їхні голоси були чисті й дзвінкі, решта слухали їх зосереджено та уважно. Що б ти там, читачко, не думала, у Гілеаді цінували красу. Чому б ми не мали її прагнути? Зрештою, ми були всього лише людьми.

Я говорю про нас у минулому часі.

Гімн співався на мелодію старого псалма, але слова були наші:

В Його Очах нам сяє істина,
Ми бачим гріх.
Не приховати жоден поворот
Твоїх доріг.
З усіх сердець випо`люємо зло,
В сльозах й молитві жертву несемо.

Смирено послух ми плекаємо
В серцях чужих.
Тяжку роботу ми приймаємо,
Наш шлях — служить.
Пусті думки й розваги не для нас,
Зрікаємось себе ми повсякчас.

Які банальні, позбавлені чару слова! Мені можна так говорити, бо я сама їх написала. Але такі гімни й не мають бути поезією. Їхня мета — нагадати тим, хто їх співає, про високу ціну, яку доведеться заплатити, звернувши зі шляху. Ми тут, в Ардуа-холі, не пробачаємо одна одній помилок.

Після співів почалося святкове плямкання. Я помітила, що Тітка Елізабет узяла на одне яйце більше, ніж слід, а Тітка Гелена — на одне менше, причому так, щоб усі це помітили. Я побачила, як Тітка Відала, що сопіла у свою серветку, швидко перевела погляд червоних очей з однієї на іншу, а тоді на мене. Що вона замислила? Побачимо, як карта ляже.

Після нашого невеличкого святкування я здійснила нічне паломництво до Бібліотеки Гільдегарди ², розташованої у дальньому краї Ардуа-холу, — залитою місячним світлом стежиною повз свою оповиту тінями статую. Увійшла, привіталася з нічною черговою, перетнула загальну секцію, де три наші Претендентки змагалися з новонабутою грамотністю. Пройшла через читальну залу, для відвідування якої потрібен вищий доступ і де у темряві замкнених ящиків дозрівають, випромінюючи таємничу енергію, Біблії.

Тоді відімкнула двері й пішла далі, через Генеалогічні архіви ліній крові із засекреченими документами. Конче необхідно записувати, хто чий родич офіційно і насправді: через систему Служниць дитина пари могла бути біологічно чужою і для елітної матері, і навіть для офіційного батька, бо ж Служниці з відчаю шукали будь-якої

можливості завагітніти. Наша справа — знати про такі речі, аби попередити інцест: і без того народжується чимало Не-дітей. Справа Ардуа-холу — також ретельно охороняти ці знання: архіви — його серце.

Нарешті я дійшла до свого святилища в глибині секції забороненої світової літератури. На приватних полицях розміщено мою особисту колекцію книг поза законом, табуйованих для нижчих верств. «Джейн Ейр», «Анна Кареніна», «Тесс з роду д'Ербервіллів», «Втрачений рай», «Життя дівчат та жінок» — яку моральну паніку могла б збурити кожна з них, потрапивши до рук Претенденток! Тут я зберігаю й інші документи, доступні дуже небагатьом. Я вважаю їх таємною історією Гілеаду. Не все те золото, що гниє, але з цього цілком можна отримати негрошову вигоду: знання дає владу, особливо знання, яке дискредитує. Я не була першою, хто це визнав, як не була першою серед тих, хто по змозі наживається на цьому, — це відомо кожній розвідці світу.

Усамітнівшись, я дістала цей новонароджений рукопис зі схованки — скриньки, вирізаної в одній із наших книжок із грифом «Непристойні», «*Arologia Pro Vita Sua*. На захист одного життя» кардинала Ньюмена. Цей важкий том ніхто більше не візьме до рук — католицизм вважається ерессю, близькою до вудуїзму, тож ніхто туди не зазирає. Хоча коли раптом комусь таке спаде на думку, це для мене буде все одно що куля в лоб — передчасна куля, бо я ще зовсім не готова відійти. Якщо і коли я вирішу це зробити, то планую значно більший вибух, ніж оце.

Я свідомо обрала цю назву, бо що я тут роблю, як не захищаю власне життя? Життя, яке я вела. Життя — як я собі кажу, — яким я мусила жити, не маючи вибору. Колись, до панування нинішнього режиму, я й не думала про таке, не вважала це за потрібне. Я була суддею суду в справах сім'ї — посада, завойована десятиріччями виснажливої праці й кропіткого професійного зростання, — і я виконувала свою роботу так неупереджено, як тільки могла. Я прагнула зробити світ кращим, наскільки це вбачалося мені можливим у межах моєї професії. Займалася благочинністю, голосувала на федеральних і муніципальних

виборах, підтримувала благородні позиції. Я вважала, що живу добродібно; вважала, що моя праведність заслуговує на схвалення.

Утім я зрозуміла, як помилялася щодо цього, як і щодо багатьох інших речей, у той день, коли мене заарештували.

[2](#) Гільдегарда Бінгенська, вона ж свята Гільдегарда (1098—1179) — письменниця, лінгвістка, натуралістка, філософиня, лікарка, поетеса, пророчиця, провидиця й композиторка.

IV. «ВБРАННЄВИЙ ХОРТ»

Розшифрування показань свідка З69Б

7

Кажуть, шрам у мене залишиться назавжди, але я вже майже оклигала. Тому так, гадаю, мені вже стане для цього сил. Ви сказали, що хочете почути, як я була втягнута в усю цю історію, тож я спробую. Хоча непросто зрозуміти, з чого ж почати.

Почну зі свого дня народження, чи то пак із того дня, що його я таким вважала. Ніл та Мелані брехали мені про нього. Авжеж, вони мали для цього дуже переконливі причини і бажали мені лиш добра, але коли я про це дізналася, то була дуже зла на них. Утім довго злитися було важко, бо на той час вони вже були мертві. Можна злитися на тих, хто помер, але про їхні вчинки вже не поговориш або це буде дуже однобока розмова. І винною я почувалася не менше, ніж злою, бо їх убили, а я тоді вірила, що то моя провина.

Мені мало виповнитися шістнадцять. Понад усе я чекала на можливість отримати права. Я вважала себе занадто дорослою для святкування, хоча Мелані завжди готувала мені торт із морозивом і співала «Дейзі-Дейзі, відповідь дай мені» — стару пісню, яку я любила малою і через яку тепер ніяковіла. Торт я отримала пізніше — шоколадний торт, ванільне морозиво, все, як я люблю, — але їсти його тоді вже не мала сил. На той час Мелані вже не було.

Того дня я дізналася, що я шахрайка. Тобто не шахрайка, як поганий фокусник, а підробка, як несправжній антикваріат. Я була обманом, створеним навмисно. Тоді я була така юна... Хоча здається, що відтоді минула якась коротка мить, але я вже не юна. Як мало часу потрібно, щоб змінити обличчя: порізьбити, мов дерево, зробити твердим. Більше жодних мрій із розплющеними, затьмареними очима, які я так любила. Я стала гостріша, зосередженіша. Звузилася.

Ніл із Мелані були моїми батьками; вони тримали крамничку під назвою «Вбранневий хорт». Власне, це була крамниця вживаного одягу. Мелані називала його «колишнім улюбленим», стверджуючи, що «вживаний» — те саме, що «використаний». На вивісці було намальовано усміхненого рожевого пуделя у пухнастій спідничці, з рожевим бантом на голові й пакетом для покупок у лапі. Під картинкою був девіз у лапках і курсивом: «А з вигляду й не скажеш!» Це мало означати, що одяг такий гарний — і не скажеш, що старий, але це була неправда, бо був він переважно паскудний.

Мелані казала, що успадкувала «Вбранневого хорта» від бабусі. Ще вона визнавала, що вивіска старомодна, але говорила, що люди її знають і змінювати щось тепер буде неповагою.

Наша крамниця була розташована у Квін-Весті, серед кварталів, де, за словами Мелані, все колись було таке: тканини, гудзики та фурнітура, дешева білизна, крамнички «Все за долар». Але зараз район розвивався: з'являлися кав'ярні з органічними продуктами та етичною торгівлею, торгові точки великих брендів, фірмові бутики. Мелані у відповідь на це почепила у вітрині табличку «Мистецтво, яке можна носити». Але всередині крамниця була напакована одягом, який не можна було назвати мистецтвом. Один куток вважався нібито дизайнерським, хоча, будьмо відверті, справді цінні речі ніяк не могли б опинитися у «Вбранневому хорті». Решта була ганчір'ям. Люди приходили дуже різні: молоді, старі; вони шукали знижок чи цікавинок або просто дивилися. Або ж продавали: навіть безхатченки намагалися отримати пару доларів за футболку, добуту на гаражному розпродажі.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ